

KÉZFOGÁSOK

ISIDORA SEKULIĆ
(1877—1958)

NOVEMBER

Mindenütt csönd és téli rettegés. A parasztok még alszanak. Az utakon a szél és a hideg üget.

A mezőségen minden sebzett és fájdalommal teli. A fű teleszitta magát nedvességgel, elernyedtt, megdőlt, és mint az arktikus moha, kékké vált a fagytól és dértől. Itt-ott egy-egy szál mezei virág. Kiejtette kezéből a nyár, mikor a tél elől menekült, s most itt fekszik, és hal-doklik, mint a sebesült, akit elkerültek, és akiről megfeledkeztek.

Az út mentén tövises gallyak kapaszkodnak egymásba. Körös-körül száraz, töredezett és rothadó, már elsiratott levelek halmjai. Egy tüskére szúrva forog az utolsó zöld levelecske. De őt is a növényi halódás aranykerete övezi, rajta fekszik holtan egy a finom kerti pókok közül, amilyenek a kislányok kibomlott hajára hullanak, s a sárga meg piros tulipánkelyhek a hálószebájuk.

Az árok mélyén kis tócsa hallgat és retteg az első jégkéregtől, amely nem fogja elkerülni.

Egy emberi lábnyom mélyedésében, mint kiásott sírgödörben, veréb üldögél. Fejecskéje remeg, aprócska szemében pedig könnytelenül sír a szomorúság és szemrehányás. Holnapra az Isten hóval fogja betemetni a madárkát, amelyet megölt.

Nehezen világosodik. Az égen két-három kisírt szemű csillag, a levegőben két-három fagyos holdsugár.

A mező mélyén fekete és vastag törzsű fák sorai állnak, s az egymást keresztező száraz ágakból látni, hogy az erdő nem él.

Ott, oldalt egy jól megtermett bika élvezi a késő őszi reggelt.

Fekszik, és mélyen és forrón lélegzik. Alatta és körülötte megolvadt a dér és füstöl a föld.

Szarvai mellett göndör szőröcsomók állnak föl, domború fekete homloka alatt pedig álmos szemének nedvessége csillog. Lehajtotta a fejét, s nedves orrcimpáival a földet meg a füvet szagolja.

Egyszer csak egész hatalmas valójában meginog és letérdel, majd a letúnt, irdatlan ósállatok rettentő mély hangján elbődül, hogy a Nap-istent üdvözzölje.

Aztán még sokáig volt csönd és felhős az ég, az erdőből rothadó fák és holt rovarok szaga ért utol, s a bika minden szőrszálán az őszi nap egy-egy fénycsöppje vesztegelt.

LEVELEK NORVÉGIÁBÓL

(RÉSZLETEK)

1. Kőben gyökerezik Norvégia egész élete, egész jelleme, egész boldogtalansága. A vizekben ragyog töretlen szépsége. Az erdőkben pedig képelete.

2. Csodálkozva kérdezi az ember, miből élnek a fák sok norvég erdőben. Magukat emésztik: lemorzsolódott tűiket a fenyők, lehullott leveleiket a nyírek. Csupasz kő, és rajta az egész erdő kiéhezett és védtelen gyökérszövedék. Tapostunk az élő gyökerek szövődékén, amelyek két-három méter hosszúságban kiállnak a földből, sőt fölé is emelkednek hóval borítva, vizektől marva, az élősködő növények vastag rétegének martalékaul. Egyes fák főgyökere annyira elveszítette kapcsolatát a földdel, hogy támaszték nélkül és erőtlenséggel dőltek meg a törzsek, vagy estek más fákra. Az ilyen erdő vagy erdőréteg a norvég élet-allagóriája.

3. Minden norvég házban sokat olvasnak és nagyon sokat muzsikálnak. A norvégek maguk is muzikálisak, de a hosszú telek várják el a zenét még a legegyszerűbb nevelési rendszertől is, úgyhogy ebben az országban az emberek zöme jobban énekel és játszik valamiféle hangszeren, mint nálunk a kisebbségben levő zeneértők. Csak meg kell szólalnia a zongorának, gondolkának vagy hegedűnek, s a beszélgetés mintegy varázsszóra megszűnik, a hallgatók a többi szobából odasereglenek, a gyerekek abbagyják a játékot és tréfát, s ekkor szemünk előtt bontakozik ki a jellegzetes norvég kép: öreg és fiatal valami régi székbe süppedve, ölse hullt kézzel hallgat és nem tudja, ebből az élvezetből mi az elég.

4. Néha-néha a víz, a kő és a levegő harca az ősi, barbár norvég parasztok viaskodására emlékeztetett, akik kettesével derékban szorosan összefűzték és így megszűjázva addig fojtogatták és késsel döfködték egymást, amíg az egyik vagy mindkettő ki nem merült, vagy a lelkét ki nem lehelté.

5. Csónakokon, bárkákban, kosarakban, ládáknál és hordókban, egymás mellé rakva, fölfúzva vagy összedobálva, vízben és sóban, sőt még a csupasz földön is feküsznek ott fölmérhetetlen mennyiségben a halak és rákok. Úgyhogy az embernek vétkes és szomorú lesz a tekintete, amikor a tengerre néz, mert észbe jut, hogy ez az emberi gazdagság és jólét is véres munka, rablás és öldöklés eredménye.

6. Szántóföldet akart csinálni a háza körül. Éveken át kínlódott, ásott, szedte a földből a követ. El sem tudja képzelni, milyen munka az, elmozdítani például egy nagy követ, amely tán több száz éve is fekszik a földben, és ha már kinkeservesen kiásta és aláásott, mekkora munka azt akkor kiemelni és eltávolítani. Két évig dolgozott az az ember, amíg megtisztított egy rétegni földet, amely elég lehetne, hogy néhány zsák rozsot learasson, és amikor szántani kezdett, az eke kis-sé mélyebbre hatolt, a vasa valami keménybe ütközött, mintha üveg-ből volna. A parasztnak még egy év nehéz munkára volt szüksége, hogy megtisztítsa a földnek következő, mélyebb rétegét. Türelmesen, egyedül feleségével dolgozva végezte el ezt a munkát is. Őriült, hogy lesz egy kis szántóföldje ezen a pusztán vidéken.

Akkor a kiszedett kövekből magas falakat kellett emelnie ... a szántóföld négy oldalán, hogy a vetést megőrizze a homoktól és hó-lavináktól; és amikor minden készen állt, a hegyről kőlavina zúdult alá, ledöntötte a falakat, mintha papírból lettek volna, bevájódott a pa-raszt munkájának legközepébe kődarabokkal hintve be a szerencsétlen ember vetését. Akkor az elkeseredésében fölakasztotta magát, és itt temették el.

7. Komoly és hallgatag emberek járnak-kelnek, akiket rendkívül nehéz rábírní, hogy szóljanak magukról valamit. Ha meg megteszik, maga bánja meg a kérdező, meg szégyenkezik is, hogy nem hagyta őket békében.

VIRÁG Agnes fordításai

ISIDORA SEKULIĆ-ról írja Jara Ribnikar:

- A munka volt életének tartalma.
- Szigorú, szórakozásmentes életet élt.
- Teljes összpontosítással tudott figyelni; ilyenkor úgy tűnt, szinte a beszélőhöz tartozik, annak függeléke.
- Folyóiratokat járattott a tudomány, irodalom, zene és képzőművészet tárgyköréből.
- Szerette és sajnálta az embereket, de az emberhez, az egyénhez a gyanakvó hitetlenségével viszonyult.
- Igazi, szívbéli barátai csak a rég elhunytak, Njegoš, Byron, Shakespeare lehettek, meg a hozzáférhetetlenek, mint a nagyszerű Jehudi Menuhin.
- Az utóbbi hegedűjátékát csak térdre hullva bírta hallgatni, annak elviselhetetlen szépsége miatt.
- Ezt is mondta: „Apróra tört, maroknyi sóder vagyunk csak mi mindannyian, amellyel egy falusi út mélyedéseit töltik föl. De nem is kell ennek másképp lennie.”

— O —

Amint születési évéből kitetszik, annak századik fordulóját ünnepeľjük az idén. A bácskai Mošorin községben született. Gyermekkorát Rumán és Zimonyban töltötte. Tanítóképzőbe Zomborban járt, Budapesten pedig a pedagógiai főiskolát fejezte be. Az I. világháború után Belgrádba költözött és ott élt haláláig. 1945-ben a Szerb Írószövetség első elnökévé választották. A Szerb Tudományos Akadémia tagja volt. Írásai alapján költőnek, elbeszélőnek, esszéírónak, kritikusnak, nyelvésznek, recenzensnek és fordítónak tekinthető.

Fontosabb művei: *Norvégiai levelek (Pisma iz Norveške)*, *Irodalmunkból I. II. (Iz naše knjizevnosti)*, *Njegošnak — a mélységes kegyelet könyve (Njegošu knjiga duboke odanosti)*, *A külföldi irodalomból I. II. (Iz stranih knjizevnosti)*, *Beszéd és nyelv (Govor i jezik)*.